Raadsmededeling openbaar

Nummer	:	141-2025
Datum	:	11 november 2025
B&W datum	:	
Beh. Ambtenaar	:	J. ten Dolle
Portefeuillehouder	:	H. van Lochem
Onderwerp	:	Vapen

Aanleiding:
Op 25 maart 2025 heeft de gemeenteraad een motie aangenomen, waarin wordt verzocht om;

1. in samenwerking met maatschappelijke partners én met jongeren zelf (kinderraad en kinderburgemeester) een integraal actieplan -daarbij gebruikmakend van lopende initiatieven en programma's- op te stellen om het vapen onder jongeren in de gemeente Aalten terug te dringen;
2. dit integrale actieplan dient onder andere te focussen op:
    - voorlichting en bewustwording bij jongeren en hun ouders/verzorgers over de gezondheidsrisico's van vapen;
    - samenwerking met scholen, sportverenigingen en jeugdorganisaties om preventieprogramma's te implementeren;
    - het stimuleren van ouders en verzorgers om in gesprek te gaan met hun kinderen over de gevaren van vapen;
    - het versterken van toezicht op verkooppunten en het handhaven van bestaande wetgeving met betrekking tot de verkoop van vapes aan minderjarigen;
3. dit punt te agenderen voor de thematafel van de Gezondste Regio;
4. het actieplan vóór de behandeling van de Programmabegroting 2026 aan de gemeenteraad ter kennisname voor te leggen,

Kernboodschap:
In plaats van een integraal plan heeft het college een raadsmededeling opgesteld. De reden hiervoor is dat de gemeentelijke handhaving geen rol speelt in het vapen. De controle en handhaving is belegd bij de Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit (NVWA).
In de raadsmededeling is aangegeven wat;

- vapen is;
- de gezondheidsrisico's zijn;
- de wettelijke regelgeving is;
- ontwikkelingen zijn;
- voor een cijfers bekend zijn;
- voor een aanpak (landelijk, regionaal en lokaal) er bestaat;
- voor een overzicht we hebben over onze lokale aanpak;
- de adviezen vanuit het Trimbos Instituut zijn.

Deze raadsmededeling is opgesteld in samenwerking met onze partners.

Er is voor het opstellen van deze raadsmededeling geen gebruik gemaakt van de kinderraad. In de adviezen vanuit de professionals wordt aangegeven om kinderen niet rechtstreeks te informeren over vapen, alcohol of drugs. Bij kinderen wordt geadviseerd om het te houden op groepsdruk en

weerbaarheid. In een eerder stadium is wel met de jongerenraad besproken wat we doen op het gebied van roken en vapen en de vraag gesteld wat volgens hen helpend is.

Punt 3 van het dictum; Dit punt is reeds geagendeerd op de thematafel van de gezondste regio. Vapen is onderdeel van de aanpak tegen middelengebruik als onderdeel van het thema Preventie en Gezondheid in het IZA-plan dat door de thematafel De Gezondste Regio is opgesteld.

Inhoud mededeling:
**Wat is vapen*
Een vape, elektronische sigaret of e-sigaret, is een apparaatje dat een vloeistof verhit tot damp. Die vloeistof bevat vaak nicotine, smaakstoffen en kankerverwekkende chemicaliën, zoals propyleenglycol, nikkel, chroom en lood. Adem je deze damp in, dan noem je dat 'vapen'.

Gezondheidsrisico's bij vapen
Bij het gebruik van vapes, elektronische sigaretten, komen giftige metalen vrij die via het inhaleren diep in de longen en daarna in het lichaam terechtkomen. Dat betekent dat vapen niet alleen schade toebrengt aan de luchtwegen; ook de hersenen en organen kunnen erdoor worden aangetast. Vapen verhoogt het risico op blootstelling aan lood, uranium en cadmium. Blootstelling aan zware metalen kan blijvende schade bij jongeren veroorzaken, niet alleen bij langdurig gebruik, maar ook op de korte termijn, waarschuwen onderzoekers.
Blootstelling aan metalen als lood en cadmium kan volgens hen onder meer leiden tot cognitieve stoornissen, gedragsstoornissen en ademhalingscomplicaties bij kinderen. Lood heeft vooral invloed op hart en bloedvaten en de hersenen, cadmium wordt in verband gebracht met verschillende soorten kanker.

Wetgeving omtrent vapen
Sinds 1 januari 2024 geldt officieel een verbod op vapes met smaken als aardbeienijs, mango, hazelnootpasta of mojito. De smaak tabak blijft wel toegestaan. Het verbod moet vapes minder aantrekkelijk maken voor jongeren.
Sinds 1 juli 2020 geldt het rookverbod in de openbare ruimte ook voor vapes. Zowel voor vapes met nicotine, als voor vapes zonder nicotine. Op alle plekken waar een rookverbod geldt, geldt dit ook voor vapes. Bijvoorbeeld in cafés, restaurants, openbare gebouwen en op werkplekken. Vanaf 2025 mogen vapes alleen nog in een neutrale verpakking worden verkocht in tabaksspeciaalzaken.

Regels voor vapes in de wet
De regels voor vapes staan in de Tabaks- en rookwarenwet. De wet regelt onder andere:

- dat de vape alleen verkocht mag worden aan personen van minimaal 18 jaar;
- eisen aan de veiligheid van de vape;
- eisen aan onder andere de vorm, zoals een maximumvolume van het navulreservoir (2 milliliter);
- eisen aan de afgifte van de nicotinedosis;
- eisen aan de vloeistof. Bijvoorbeeld aan de maximumhoeveelheid in een navulverpakking (10 milliliter);
- eisen aan de etikettering. Onder meer een verplichte bijsluiter met informatie over mogelijk schadelijke effecten en een aantal waarschuwingen.
- de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) controleert op naleving van de regels die gelden voor vapes.

Regels voor vapes zonder nicotine
Naast de vapes met nicotine zijn er ook vapes zonder nicotine, de zogeheten shisha-pen. Om gezondheidsrisico’s zoveel mogelijk te voorkomen en te beperken, gelden de eisen voor vapes ook voor deze producten.
*Bron: Trimbos instituut

Handhaving
Het toezicht en handhaving op de Tabaks- en rookwarenwet ligt volledig bij de NVWA.

De politie gaat niet actief op zoek naar dealers van vapes. Dit komt omdat ze voor het kopen van een vape op social media, toestemming moeten krijgen van een officier van justitie. Deze toestemming krijgen ze niet omdat daar geen prioriteit ligt.
Wel surveilleren ze regelmatig. Bij het zien dat er handel wordt overgedragen aan een minderjarige heeft de politie de bevoegdheid tot controle/doorzoeken. Ze letten dan bijvoorbeeld op combinaties van veel vapes met veel contant geld. Het dealen van vapes is strafbaar. Het bij zich dragen van een vape is niet strafbaar, ook niet als minderjarige.
Als de politie signaleert dat er sprake is van illegale verkoop van vapes in (tabaks)winkels, dan moet de politie dit eerst aantoonbaar maken. Er wordt vervolgens een proces-verbaal opgemaakt en dit wordt naar de NVWA gestuurd. De NVWA kan op basis daarvan een rapport van bevindingen schrijven die mogelijk leidt tot een bestuurlijke boete. Mocht het gaan om meer dat 1000 vapes, dan kan de NVWA ter plaatse komen om het in beslag te nemen.

Ontwikkelingen
** Vapes met THC*
Met het opkomen van vapes is tegelijk ook de THC vape in opkomst. Het verschil in de vapes is niet te zien of ruiken maar de THC vape is wel erg verslavend. Anders dan bij een joint wordt THC (de werkzame stof uit cannabis) niet verbrand maar het verdampt.
Wat het extra risicovol maakt is dat niet elke THC vape ook echt THC bevat. In veel gevallen zit er syntetische cannabinoïden in (spice). Deze stoffen zijn veel sterker dan de gewone cannabis of THC. Aan de buitenkant van een vape is meestal niet te zien of het om een nicotine of THC vape gaat.

De risico's
Onbekende inhoud: de meeste THC-vapes komen van de illegale markt. Je weet dan niet welke stoffen erin zitten. De kans op gevaarlijke bijwerkingen, bijvoorbeeld bij synthetische cannabinoïden, is groter.
Andere schadelijke stoffen: naast onbekende werkzame stoffen zoals hierboven genoemd, kunnen er ook andere schadelijke, giftige stoffen in vapes zitten. Zoals zware metalen, weekmakers en pesticiden. Ook zit er vaak nicotine in. Dit kan deze vapes extra schadelijk en verslavend maken.

Sterkere werking: de effecten lijken op die van gewone wiet, maar iemand kan snel teveel nemen. Zitten er synthetische cannabinoïden in? Dan is het effect vaak sterker en duurt het langer. Soms belanden mensen in het ziekenhuis na gebruik.

Psychische problemen: THC en synthetische cannabinoïden kunnen zorgen voor een psychose of paranoïde gevoelens bij mensen die daar gevoelig voor zijn. Het kan ook problemen geven met concentratie en motivatie.

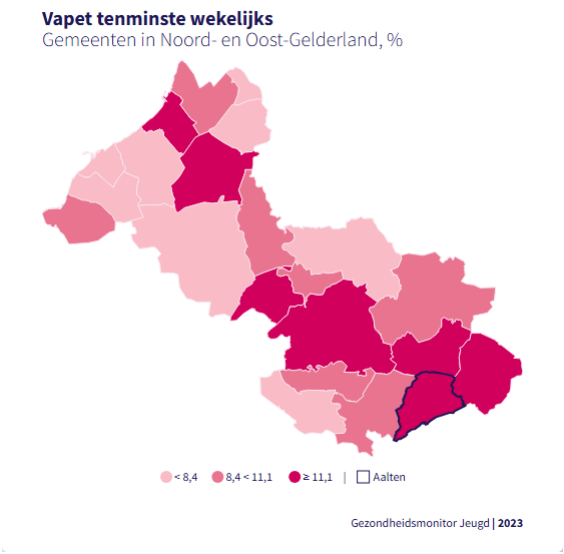
Risico op verslaving: THC-vapes kunnen verslavender zijn dan het roken van wiet. Een vape bevat tussen de 300 en 20.000 puffs. Hierdoor kun je snel een hoge dosis binnenkrijgen. Het nemen van een trekje van een vape kost weinig moeite vergeleken met het draaien van een joint. Een vape geeft ook minder geur dan een joint. Daardoor gebruiken sommige mensen een vape eerder ook binnen in huis dan buiten en vapen meer en vaker dan zij eigenlijk van plan waren.
Ontwenningsverschijnselen: Gebruikt iemand de vape meerdere keren per week of elke dag? Dan kan stoppen kan moeilijk zijn. Je kunt last krijgen van trillen, zweten, hoofdpijn, spierpijn, koorts, slaapproblemen, angst of agressie.
*Bron Jellinek

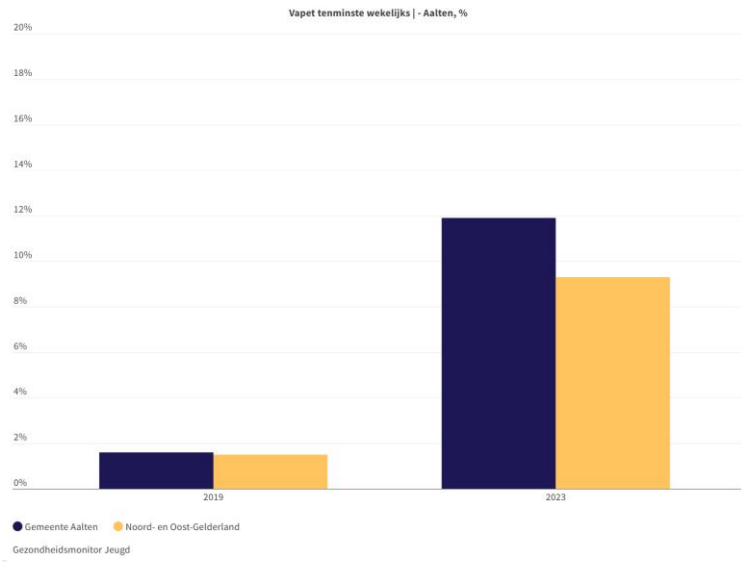
Het programma Zembla heeft een uitzending gemaakt over vapen en de THC vape.
Bing Video's

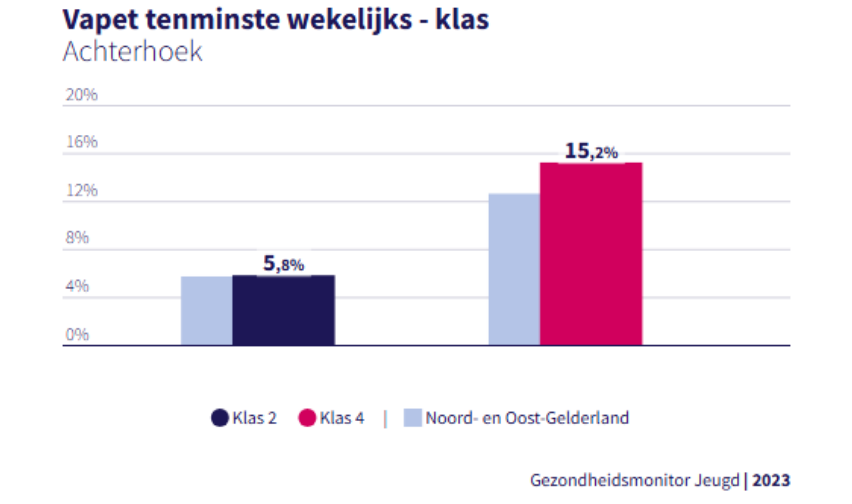
Signalen in Aalten
Tot dusver zijn er nog geen signalen dat de THC vape hier voor problemen zorgt of al veelvuldig gebruikt wordt. Wel zijn we er ons van bewust dat er een risico is dat het ook in Aalten aan populariteit toeneemt. Omdat het veel minder zichtbaar is dan het roken van een joint, bemoeilijkt dit het signaal.
In het lokale preventieoverleg hebben we hier aandacht voor en is Iriszorg onze professionele partner in kennis en kunde.
In het convenant Veilige School, die op dit moment wordt herijkt, zal er aandacht zijn voor drugsgebruik, waaronder het THC vapen, en hoe hierop te handelen.

Voor de politie zijn de THC vapes lastig te achterhalen, en dat is mogelijk ook de reden dat ze dit nog niet veel zijn tegengekomen. De politie heeft geen middelen om te testen of het om een THC vape gaat. Aan de buitenkant hoeft het niet zichtbaar te zijn. Zodra het om een THC vape gaat die verhandeld wordt, dan kan de politie wel ingrijpen omdat dit onder de Opiumwet valt.

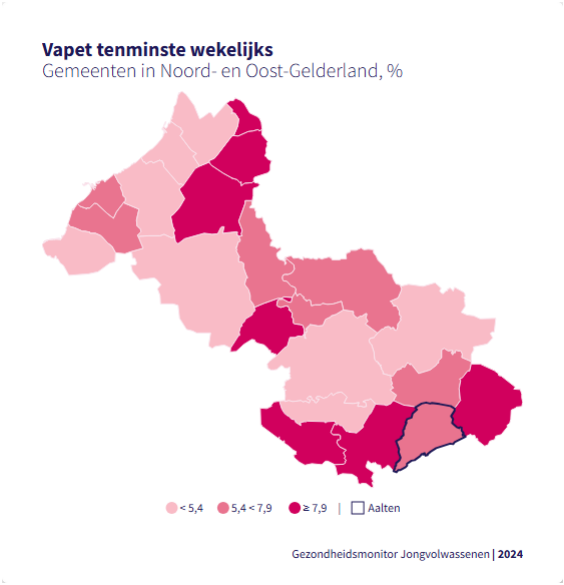
Cijfers Aalten Jeugd 2023 (klas 2 en 4 voortgezet onderwijs)

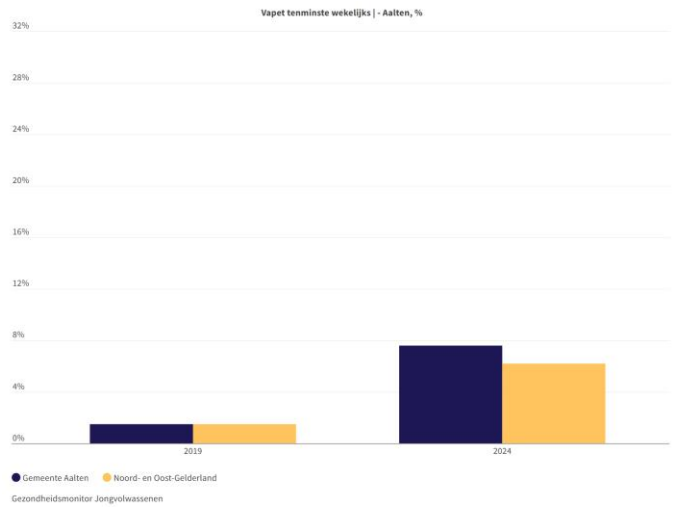

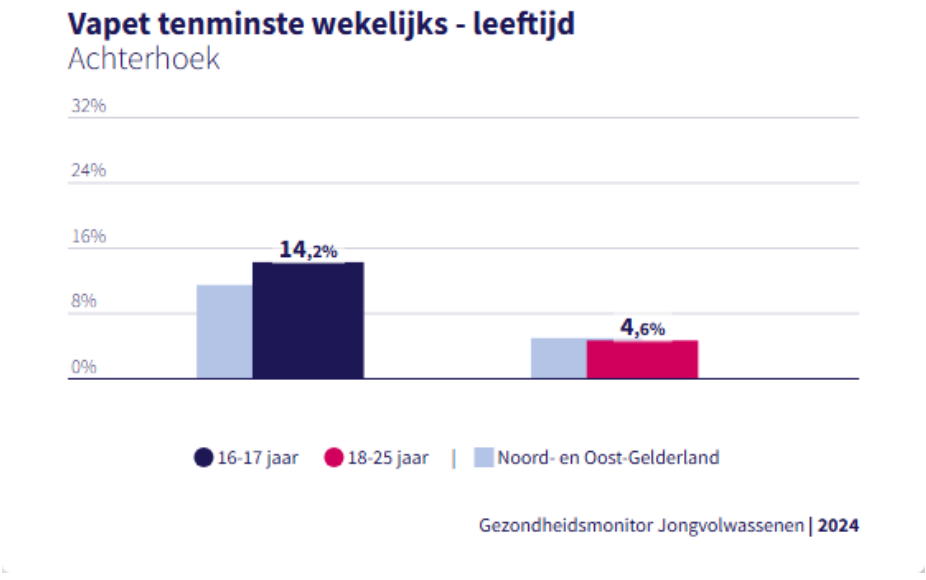

Cijfers jongvolwassenen Aalten 2024 (16-25 jaar)

Vapet tenminste wekelijks
Gemeenten in Noord- en Oost-Gelderland, %
< 5,4
5,4 < 7,9
≥ 7,9
Aalten
Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen | 2024

Vapet tenminste wekelijks | - Aalten, %
32%
28%
24%
20%
16%
12%
8%
4%
0%
2019
2024
Gemeente Aalten
Noord- en Oost-Gelderland
Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen

Vapet tenminste wekelijks - leeftijd
Achterhoek
32%
24%
16%
8%
0%
14,2%
4,6%
16-17 jaar
18-25 jaar
Noord- en Oost-Gelderland
Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen | 2024

Landelijk actieplan
Vanuit het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport is er een actieplan opgezet om samen op weg te gaan naar een rook- en nicotinevrije generatie in 2040.
Het landelijke actieplan kent 3 sporen.

1. Tegengaan van illegale handel.
2. Beginnen met vapen voorkomen.
3. Stoppen met vapen stimuleren en vapers daarbij ondersteunen

Lokaal beleid
Het lokale beleid volgt spoor 2 en 3 zoals in het Landelijke beleid is opgesteld. Wij leggen de nadruk op preventie omdat het tegengaan van illegale handel geen lokale aangelegenheid is maar een taak voor de NVWA.
Wij focussen op het voorkomen dat jongeren beginnen met vapen of roken en hebben de volgende acties daarvoor ingezet.

Voorlichting
Op het primair onderwijs volgen we de lijn zoals het Trimbos deze heeft uitgezet, namelijk; zet in op een gezonde leefomgeving en niet op specifiek vapen/roken of alcohol. Dit omdat het de nieuwsgierigheid van kinderen trekt en daardoor averechts kan werken en ze het juist gaan uitproberen.
We zetten daarom in op de Gezonde School adviseur van de GGD. De Gezonde School adviseur helpt de school waar nodig. Ze kan helpen beleid te maken, subsidies aan te vragen of een plan bedenken om de school gezonder te maken. Als we het hebben over de Gezonde School dan gaat het niet alleen over bewegen en gezonde voeding, maar ook over het mentaal welbevinden en het maken van gezonde keuzes. Het is aan de school zelf waar ze de accenten willen leggen.
Daarnaast nodigen we Stichting Halt uit op elke school. Halt geeft lessen over groepsdruk. Hierbij krijgen de klassen 7/8 of alleen klas 8 een les aangeboden over groepsdruk en hoe ze weerstand kunnen bieden. Jaarlijks krijgen alle scholen in de gemeente een les aangeboden.

Op het voortgezet onderwijs verzorgt Iriszorg de trainingen aan docenten voor het programma ‘Helder op School’ aan als onderdeel van het programma THINK. Helder op School is een methode, waar bijvoorbeeld de ‘smokefree Challenge’ (niet-roken en niet-vapen wedstrijd in de eerste of tweede klas VO) onderdeel van is, en is van groot belang als het gaat om preventie van vapen. Helder op School wordt betaald uit regionale middelen en is gericht op roken, gebruik van alcohol en drugs, gokken en gamen. Het programma heeft een wetenschappelijk onderbouwd aanbod voor leerlingen en hun omgeving, afgestemd op onderwijsniveau en leeftijd. Het streven van Helder op School is om door onderzoek, ontwikkeling en innovatie in nauwe betrokkenheid met de doelgroep, leerlingen en studenten bewust te maken van de gevolgen van roken, het gebruik van alcohol, drugs, gokken en overmatig gamen, om hen te stimuleren om niet te gaan roken, geen drugs te gebruiken, niet te gokken, niet te veel te gamen en verantwoord om te gaan met alcohol vanaf 18 jaar. Om dit te kunnen realiseren betrekt Helder op School nadrukkelijk de schoolomgeving en de ouders van de leerlingen bij de uitvoering van het programma. De lessen Frisse Start voor klas 1 en Samen Fris voor klas 2 zijn onderdeel van het programma.
Schaersvoorde neemt dit jaar afscheid van het programma THINK en is overgestapt op andere programma's die zich richten op de sociaal-emotionele ontwikkeling van de jongeren.
Voor het VMBO is dit het programma Tumult en voor HAVO/VWO is dit Kompas. Helder op school zal onderdeel worden van beide programma's.

De jeugdverpleegkundigen van de GGD nemen het vapen/roken mee in de gesprekken met de leerlingen in klas 2. Eerst is er een klassikaal gesprek en als er thema’s spelen in een klas wordt dit meegenomen in het individuele gesprek. Vapen en roken is altijd een onderdeel.
In het najaar pakt IrisZorg, samen met alle jongerenwerkers in de Achterhoek, de online interventie/campagne ‘Escape die Vape’ op. Ook nemen zij vapen mee in hun ouderavonden die zowel door het PPJ als door de school worden verzorgd.

Het PPJ heeft onlangs een podcast gemaakt, speciaal over vapen. Daarbij zijn een longarts, docent en een medewerker van Iriszorg geïnterviewd. De podcast is te beluisteren via de site van het PPJ.
Het PPJ aanbod wordt via de nieuwsbrief van de scholen verspreid onder ouders. Het PPJ biedt ook trainingen aan om jongeren weerbaarder te maken. Dit kan helpen om nee te zeggen tegen vapen of andere middelen.

Iriszorg werkt lokaal met veldwerkers die klaar staan om jongeren en volwassenen te ondersteunen bij het stoppen met middelengebruik.

Vanaf dit schooljaar gaat Schaersvoorde starten met de lessen ‘Veerkracht’ en daaropvolgend ‘je Brein de Baas?!’. De workshop Veerkracht voor klas 3 vmbo en 4 havo/vwo is een workshop op maat. De workshop maakt de leerlingen bewust van de samenhang tussen gedachten, gevoelens en gedrag. Ze leren dat zij zelf invloed hebben op wat zij denken, voelen en doen. Maar dat ook hun omgeving (onder andere sociale media) hier invloed op heeft. Daarnaast bespreken we hoe leerlingen met negatieve emoties en gedachten kunnen omgaan. En bij wie zij terecht kunnen als ze hier vragen over hebben. De jeugdverpleegkundige geeft deze workshop en de docent of mentor is hierbij aanwezig. Soms sluiten jeugdzorgprofessionals, jongerenwerkers of andere betrokkenen rondom de school aan.
De jeugdverpleegkundige kan ook samen met de pedagoog/psycholoog een ouderavond en/of een workshop/ training voor docenten (mentoren, zorgcoördinatoren) organiseren over het thema Veerkracht.
Je Brein de Baas?! is een lespakket dat bestaat uit 3 lessenseries met als doel de mentale gezondheid van leerlingen op het voortgezet onderwijs te versterken. Met uitgewerkte handleidingen, werkbladen en filmpjes kunnen de thema’s ‘stress onder controle’, ‘makkelijker leren’ en ‘gelukkig in de groep’ klassikaal besproken worden. De mentoren/docenten kunnen de lessen zonder training en met weinig voorbereiding zelf geven. Leerlingen krijgen hierdoor meer inzicht in zichzelf en anderen.

Landelijk is de campagne ‘nee tegen vapen’ van start gegaan. Lokaal geven wij daar invulling aan met poster- en foldermateriaal. De posters en folders worden verspreid op plekken waar veel jongeren en ouders komen zoals verenigingen en openbare gebouwen. De lokale campagne heet ‘heel Aalten zegt nee tegen vapen’.

Sportvoorzieningen
In de afgelopen jaren is er ingezet op het rookvrij maken van sportverenigingen met een eigen voorziening c.q. sportpark. In principe hebben alle sportparken toegezegd rookvrij te zijn en dit naar de leden uit te dragen.
Hier wordt niet op gecontroleerd of gehandhaafd door de gemeente omdat het geen openbare ruimte betreft, wel wordt deze beweging waar mogelijk gestimuleerd.
Momenteel worden de sportparken meegenomen bij de ontwikkeling om vapen tegen te gaan en wordt hen gevraagd het campagnemateriaal ‘Heel Aalten zegt nee tegen vapen’ op te hangen.

Samenvatting
We doen zowel landelijk als lokaal al veel op het gebied van preventie om het vapen te voorkomen of jongeren in te laten zien dat ze moeten stoppen. Ouders worden hierbij betrokken door middel van ouderavonden op de scholen en er is online voorlichting over vapen. We geven de ouders kennis mee over de gevaren van vapen, de gevolgen ervan en hoe ze het gesprek aan kunnen gaan met hun kind.
De jongerenraad is een eerder stadium al bevraagd wat wij als gemeente kunnen doen tegen het vapen. Zij gaven aan zich alleen aangesproken te voelen als er voorlichting wordt gegeven waarin de risico’s in extremen worden weergegeven. Van een gedegen voorlichting zijn de meeste jongeren niet onder de indruk. Ze gaan er ook vanuit dat de negatieve aspecten zoals gezondheidsschade en verslavingen niet voor hen zullen gelden.
Jongeren zijn en blijven nieuwsgierig naar genotsmiddelen en wij als ouders geven hierin vaak het voorbeeld. Toen de vape in opmars kwam werd eerst aangenomen dat het niet- of veel minder schadelijk was voor de gezondheid dan tabak roken. Helaas blijkt dit niet het geval en is de vape in ieder geval net zo schadelijk en verslavend als het ‘normale’ roken.
Een keer proberen hoort ook bij de (puber)leeftijd maar soms blijft het niet bij een keer proberen. Met voorlichting en preventie proberen we jongeren en ouders te informeren. We maken jongeren bewust dat ze elkaar onder druk zetten, en nee kunnen zeggen tegen vapen. We proberen ouders ervan te overtuigen zelf het goede voorbeeld te geven en het gesprek aan te gaan met hun kind.
Scholen en verenigingen zijn rookvrij en dragen uit dat ze streven naar een rookvrije generatie in 2040.
Een punt van zorg is de toename van het gebruik van vapes maar ook de introductie van de THC vape. Vooral de synthetische variant is erg gevaarlijk en brengt risico’s met zich mee op het gebied

van gezondheid en verslaving aan spice. We houden deze ontwikkelingen goed in de gaten en gaan met de school in gesprek of we hier beleid voor op moeten stellen.
De handhaving rondom vapen wordt gedaan door de NVWA.

Overzicht lokale inzet

Interventie / actie	**Organisatie**	**Doelgroep**
Voorlichting over groepsdruk (of social media of vuurwerk)	Halt	Groep 7/8
Helder op School: (Frisse start en Samen fris)	Iriszorg	-Training aan docenten --Leerlingen klas 1 en 2 -Ouderavond
Helder op School: Smoke Free Challange	Iriszorg	-Leerlingen klas 1 en 2 -Klassikaal niet roken
Escape the vape! Social Media Campagne	Jongerenwerk / Iriszorg	Jongeren
Landelijke campagne.'Nee Tegen Vapen'. Youtube film door Edson da Craca (helder opvoeden.nl) https://www.helderopvoeden.nl/nee-tegen-vapen-ouderavond Heel Aalten zegt 'nee' tegen vapen'.	Iriszorg / GGD/ jongerenwerk	Jeugd en ouders.
Gezonde School (Rookvrije omgeving) met leskisten voor diverse thema's	GGD	Primair en voortgezet onderwijs Leskist is onderbouw VO
Podcast 'greep op de vape'.	PPJ	Ouders/opvoeders
EPJO (grenzen stellen, groepsdruk)	Politie	Groep 8 (dit moet nog worden vormgegeven)
Contact moment Jeugdgezondheidszorg Voortgezet onderwijs	GGD	Klas 2
-Lessen Veerkracht -Je brein de Baas	GGD	Voortgezet onderwijs klas 3 en 4
Diverse trainingen PPJ weerbaarheid	PPJ	Kinderen en jongeren
JouwGGD	GGD	Voorlichting en info voor jongeren
Oktober / november training professionals 'jongeren en middelengebruik'.	Iriszorg	Intermediairs
Veldwerkers preventie middelengebruik	iriszorg	Jongeren, volwassenen en professionals

STOPTOBER: Stoptober is een landelijke campagne waarin rokers 28 dagen samen stoppen met roken in oktober. Dat doen ze niet alleen. Ze doen het met hulp van een online community, met een gratis app en met steun van mensen om hen heen.

Advies van het Trimbos: *Jongeren hebben een andere behandeling nodig*
Steeds meer jonge kinderen vapen. Moeten we nu massaal gaan voorlichten op de basisschool? "Liever niet", betoogt Simone Onrust in dit blog. "Maar dat wil niet zeggen dat er geen actie nodig is. Basisscholen kunnen namelijk wel andere dingen doen die veel effectiever zijn."
Uit de laatste ScholierenMonitor blijkt dat steeds meer jonge kinderen vapen. Het deel van de leerlingen uit groep 7 en 8 van het basisonderwijs dat wel eens heeft gevapet, is de afgelopen jaren meer dan verdubbeld. Van 3,2% in 2019 naar 8,2% in 2023. Deze ontwikkeling is zorgelijk, want vapen is zeer schadelijk voor het jonge brein.

Wat maakt vapen zo aantrekkelijk?
De laatste jaren zijn de schadelijke gevolgen van vapen regelmatig in het nieuws geweest. De tijd dat mensen niet wisten dat vapen slecht voor je is, ligt daardoor echt achter ons. Maar waarom beginnen steeds meer kinderen er dan toch mee?
Vapen is aangeleerd gedrag. Net als alle andere schadelijke gewoonten. Kinderen leren door het observeren en imiteren van anderen. Als zij mensen in hun omgeving zien vapen, dan lijkt dit al snel normaal. Hierbij spelen sociale media een grote rol; beelden van vapende jongeren zijn tegenwoordig niet meer weg te denken uit de online omgeving.
De tabaksindustrie heeft de afgelopen jaren stevig ingezet op een nieuwe generatie nicotineverslaafden. Terwijl de sociale norm ten opzichte van roken door allerlei preventieve maatregelen steeds negatiever is geworden, heeft de industrie hard gewerkt aan het imago van nieuwe producten. Goedkope, kleurrijke wegwerp-vapes met zoete smaakjes werden massaal gepromoot door influencers om jongeren te bereiken en te verleiden. Hoewel deze smaakjes nu verboden zijn, blijft de positieve associatie met vapen bij veel jongeren bestaan.

Waarom voorlichting onvoldoende werkt
Als we ongezond gedrag zoals vapen willen terugdringen, kiezen we vaak voor voorlichting. Helaas is er weinig bewijs dat dit ook echt helpt. Natuurlijk is het belangrijk om de risico's te kennen; anders is er geen reden voor ander gedrag. Maar als we weten dat iets schadelijk is, betekent dit nog niet dat we ons anders gaan gedragen.
Onze keuzes zijn namelijk niet alleen gebaseerd op rationele overwegingen. Hoe we over iets denken is een mix van allerlei associaties: wat we weten, maar ook hoe we ons ergens bij voelen.
Voorlichting over risico's verandert de meeste van deze associaties niet. Daar komt bij dat jongeren meer waarde hechten aan wat nu leuk of aantrekkelijk is, dan aan mogelijke gevolgen voor later.
Bij jonge kinderen kan voorlichting zelfs averechts werken. We weten uit onderzoek dat lessen over roken en alcohol op de basisschool kunnen leiden tot nieuwsgierigheid bij kinderen die hier zelf nog niet in geïnteresseerd zijn. Door aandacht te geven aan iets dat in een kleine groep speelt, wek je bovendien de indruk dat iets normaler is dan eigenlijk het geval is.

Wat dan wel?
Als we willen voorkomen dat jonge kinderen gaan vapen, dan moeten we ervoor zorgen dat zij hier zo min mogelijk mee in aanraking komen. Basisscholen spelen hierbij een hele belangrijke rol.
Verreweg de meeste leerlingen uit groep 7 en 8 (91,8%) hebben nog nooit gevapet. Het is daarom belangrijk dat zij in de schoolomgeving niet met vapen in aanraking komen. Het thema vapen moeten dan ook opgenomen worden in het schoolbeleid, waarbij helder vastgelegd wordt hoe regels worden nageleefd en wie waarvoor verantwoordelijk is. Dit beleid moet duidelijk worden gecommuniceerd naar zowel leerlingen als ouders, zodat iedereen weet dat vapen op school niet is toegestaan. Op deze manier geeft de school een duidelijke norm af: vapen is niet normaal en wordt dus niet geaccepteerd!
Daarnaast kan de school een belangrijke rol spelen in het ondersteunen van ouders. Ouders zijn de sleutel tot het gedrag van hun kind. Door duidelijke regels te stellen en deze consequent te handhaven, geven ze een krachtig signaal af over wat wel en niet acceptabel is. Toch twijfelen veel ouders aan hun eigen invloed. Ze maken zich zorgen over de gezondheidsschade, maar weten niet goed wat ze kunnen doen. Doordat basisscholen meestal goed contact hebben met ouders, kunnen zij een belangrijke schakel zijn om ouders te ondersteunen met praktische handvatten en advies.

Aan de slag!
Terughoudend zijn met voorlichting is iets heel anders dan niets doen. Er is wel degelijk een rol weggelegd voor het basisonderwijs bij het terugdringen van vapen onder leerlingen. Een gezonde leerling begint bij een gezonde omgeving en daar kan de school veel in betekenen.

Stoppen met vapen
Hoewel ongeveer een kwart van de leerlingen van 12 t/m 16 jaar ooit een vape heeft gebruikt, geven de geïnterviewde coaches aan weinig jongeren te zien die willen stoppen. Jongeren lijken meestal weinig gemotiveerd om te stoppen met vapen. Ook zijn aanbieders van stoppen-met-roken- en vapenbegeleiding nog erg zoekende naar de juiste vorm van begeleiding voor deze doelgroep. Het jongerenbrein werkt anders dan dat van volwassenen. Daarnaast speelt groepsdruk bij jongeren een grote rol. Coaches geven aan dat ze het daarom een goed idee vinden om jongeren samen te laten stoppen. Eén coach geeft bijvoorbeeld aan dat ze jongeren samen met een vriend of vriendin begeleidt. Op die manier buig je groepsdruk om naar groepssteun. Moet je ouders eigenlijk meenemen in dit proces? Het antwoord lijkt: betrek ze wel, maar op gepaste afstand.

De volgende stukken zijn voor u bijgevoegd:
n.v.t.